

ĐẠI HỌC TỔNG HỢP HÀ NỘI
TẠP CHÍ KHOA HỌC Số 3 + 4 - 1992

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH
VỚI PHONG TRÀO ĐẤU TRANH CỦA NHÂN DÂN MỸ
CHỐNG CUỘC CHIẾN TRANH XÂM LƯỢC VIỆT NAM

CHU TIẾN ĐỨC⁺

Trong bài viết này, chúng tôi đề cập tới tư tưởng đoàn kết của Chủ tịch Hồ Chí Minh với nhân dân Mỹ trong giai đoạn 1960-1969 giai đoạn mà Việt Nam được chọn làm điểm quyết chiến chiến lược giữa những thế lực tiến bộ nhất và những thế lực phản động nhất của thời đại, đó cũng là những năm tháng cuối cùng trong cuộc đời cống hiến hết mình cho dân tộc của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

I. Thước tính về một cuộc chiến tranh

Khác với bộ mặt xâm lược lộ liễu của thực dân Pháp trước đây, từ sau năm 1954 đế quốc Mỹ thực thi ở miền Nam Việt Nam một chế độ thực dân trá hình, dấu mặt. Trong từng bước leo thang chiến tranh ở Việt Nam, đế quốc Mỹ thường cố tạo ra những lý do "chính đáng" và cố gán cho đội quân viễn chinh xâm lược Mỹ những "sứ mệnh cao cả và vinh quang". Đầu những năm 60, khi bắt đầu phát động cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, giới cầm quyền Mỹ đã ra sức xuyên tạc và bưng bít sự thật. Chúng không muốn cho những người dân Mỹ biết và hiểu đúng về cuộc chiến tranh bần thiêu mà chúng đang tiến hành ở Việt Nam, một đất nước cách xa Mỹ hàng vạn dặm. Năm 1965, khi thông qua kế hoạch chiến lược giành thắng lợi ở miền Nam Việt Nam trong hai năm, Giôn-xơn rất tâm đắc với phương châm được ghi trong phần chính trị - ngoại giao của kế hoạch đó: "Củng cố sự ủng hộ của công chúng đối với chính sách của Mỹ và hạn chế sự phản đối của dư luận thế giới ở mức độ chịu đựng được" ⁽¹⁾

Mặt khác, cũng phải thấy một điều rất phổ biến trong thanh niên Mỹ nói riêng và nhân dân Mỹ nói chung là thái độ thờ ơ, lạnh nhạt với thời cuộc. Họ rất ngại tham gia hoạt động chính trị. Do vậy mà ở giai đoạn đầu, âm mưu che đậy sự thật về cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam của giới cầm quyền Mỹ không phải là không có kết quả. Cuối những năm 50 - đầu những năm 60, ở Mỹ, người dân hiểu biết rất ít về cuộc chiến tranh ở Việt Nam. Trong nhiều cuộc thăm dò dư luận của Mỹ, kết quả cho thấy một tỷ lệ lớn trả lời rằng: "Hiện nay ở Việt Nam đang có chiến tranh giữa Mỹ và Nga". ⁽²⁾

(+) Phó tiến sĩ, Khoa Lịch sử Đại học Tổng hợp Hà Nội

Trước tình hình ấy, muốn xác lập tình đoàn kết giữa nhân dân Mỹ với nhân dân Việt Nam, trước hết phải thức tỉnh nhân dân Mỹ về thực chất của cuộc chiến tranh và Mỹ gây ra ở miền Nam Việt Nam. Nhận thức rõ điều đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh trong nhiều bài viết, trong rất nhiều bức thư gửi nhân dân Mỹ và trả lời phỏng vấn của các nhà báo nước ngoài, đã xé toạc bức màn đen mà giới cầm quyền Mỹ tạo ra, giúp nhân dân Mỹ và nhân dân thế giới nhìn rõ và hiểu đúng những gì đang diễn ra ở Việt Nam: đó là cuộc chiến tranh xâm lược do Mỹ gây ra và cuộc chiến tranh chính nghĩa mà nhân dân Việt Nam buộc phải tiến hành để bảo vệ những quyền dân tộc cơ bản của mình.

Từ năm 1954 đến năm 1960, Chủ tịch Hồ Chí Minh danh thếp tổ cáo trước dư luận thế giới hành động phá hoại hiệp nghị Giơ - ne vơ 1954 về Việt Nam của đế quốc Mỹ. Đầu những năm 60. Người đã kịch liệt lên án dã tâm đen tối của giới cầm quyền Mỹ với cuộc chiến tranh đặc biệt mà chúng tiến hành ở miền Nam Việt Nam. Trong "Thư gửi ông Ken-nơ-di tổng thống mới của Mỹ" đăng trên báo Nhân dân ngày 20-1-1961, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: "Khi nhận chức tổng thống, ông nói: Đối với những nước mới (giành được độc lập), chúng ta (tức Mỹ) hứa rằng: Một chế độ thực dân bị xóa bỏ đi, không phải để rồi thay thế vào nó một chế độ bạo ngược hung ác hơn ... Nhân dân Việt Nam chúng tôi đã hy sinh xương máu đã đánh đổ chế độ thực dân Pháp. Nhưng rồi đế quốc Mỹ đã dùng đô-la và mọi thủ đoạn đều cóng khác để nặn ra ở Miền Nam Việt Nam một chính quyền bù nhìn độc tài hung ác vô cùng. Vì Mỹ mà đất nước chúng tôi bị chia cắt làm đôi ..., vì Mỹ mà miền Nam Việt Nam biến thành địa ngục ở trần gian ..." (3)

Tháng 8 - 1963, khi trả lời phỏng vấn của nhà báo Mỹ Bơ - Sét, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói về tình hình miền Nam Việt Nam: "Chế độ Ngô Đình Diệm và bọn can thiệp Mỹ đang tiến hành một cuộc chiến tranh man rợ để giết hại đồng bào chúng tôi ở miền Nam Việt Nam... Sự can thiệp quân sự trực tiếp của Mỹ từ cuối năm 1961 đến nay đã làm cho nhân dân chúng tôi ở miền Nam vì tuyến 17 phải chịu thêm nhiều đau khổ..." (4) Chỉ sau đó ít ngày, lời phát biểu trên của Người đã đến với nhân dân Mỹ qua những trang của tờ tuần báo Mỹ "Người bảo vệ dân tộc".

Nhân ngày Quốc tế phụ nữ năm 1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh có "Thư gửi chị em phụ nữ Hoa Kỳ". Thông qua những bà mẹ, những người vợ, những thanh thiếu nữ Mỹ, Người đã thức tỉnh lương tri toàn thể nhân dân Mỹ về những tội ác man rợ mà đế quốc Mỹ gây ra cho phụ nữ và nhân dân Việt Nam. Trái tim rỉ máu của những bà mẹ Việt Nam đã làm rung động con tim của những bà mẹ Mỹ và làm bừng tỉnh trí óc của hàng triệu người Mỹ sau những tháng năm bị mê hoặc.

Từ năm 1965, nước Mỹ chứng kiến cảnh ra đi của hàng chục vạn thanh niên Mỹ sang chiến trường miền Nam Việt Nam. Người dân Mỹ nhìn theo những đoàn quân viễn chinh ấy, ngỡ ngàng và suy ngẫm: cuộc chiến tranh không tuyên bố và chính phủ Mỹ tiến hành ở phương trời xa xôi kia là để "bảo vệ nước Mỹ" ư ? là để "bảo vệ tự do và công lý của nhân loại" ư ? Và đây, họ đã nhận được câu trả lời xác thực. Thông qua "Thư trả lời giáo sư Mỹ Lai-nớt-pô-lin" Chủ tịch Hồ Chí Minh đã giải đáp những thắc mắc của nhân dân Mỹ: "... Bị thất bại nặng nề trong cuộc "chiến tranh đặc biệt", đế quốc Mỹ đã đưa vào Nam Việt Nam 20 vạn lính Mỹ và lính chư hầu... nhằm mở rộng chiến tranh xâm lược..."

Đồng thời, bất chấp cả dư luận của nhân dân Mỹ và nhân dân thế giới, chúng không ngừng thực hiện chính sách "leo thang" đối với miền Bắc Việt Nam, hàng ngày chúng dùng máy bay điên cuồng ném bom bắn phá các cầu đường, đập nước... trường học, bệnh

viện, nhà thờ..." (5)

Thức tỉnh nhân dân Mỹ về cuộc chiến tranh an cướp của Mỹ ở Việt Nam cùng với những tội ác "trời không dung, đất không tha" do cuộc chiến tranh đó gây ra ; không dừng ở đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn khẳng định với nhân dân Mỹ về sự thất bại tất yếu của đế quốc Mỹ trong cuộc chiến tranh này : "Sự thất đã chứng tỏ rằng con đường xâm lược của đế quốc Mỹ ở miền Nam Việt Nam hiện nay chỉ là một" con đường hãm không lối thoát "đúng như lời tổng thống Ken-nơ-di đã thú nhận" (6).

Cuối năm 1964, khi mà đế quốc Mỹ chuẩn bị đẩy mạnh chiến tranh xâm lược Việt Nam, bộ máy tuyên truyền của chính phủ Mỹ muốn đổ trách nhiệm lên đầu nhân dân Việt Nam.

Báo "Luân đản Nữ ược" số ra ngày 27-11-1964 nói với nhân dân Mỹ: "Cộng sản Bắc Việt đang chờ đợi một ngày mà Mỹ sẽ rút khỏi miền Nam, nhưng cộng sản không cho Mỹ một nhịp cầu vàng để họ rút lui"... Chủ tịch Hồ Chí Minh nói ngay với nhân dân Mỹ rằng "Nhịp cầu vàng" đã có, đó là "Mỹ chấm dứt ngay chiến tranh để nhân dân Việt Nam thực hiện hiệp định Giơ-ne-vơ". Nếu như thế, nhân dân Việt Nam sẵn lòng để "cho Mỹ rút lui mà không mất mặt" (7)

Trong bài trả lời phỏng vấn của nhà báo Bức-sét, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng khẳng định "biện pháp duy nhất để chấm dứt cuộc chiến tranh này là : tôn trọng ý nguyện của nhân dân miền Nam Việt Nam... và điều kiện đầu tiên là Mỹ phải rút hết quân đội và vũ khí ra khỏi miền Nam Việt Nam..." (8)

Như vậy, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thức tỉnh nhân dân tiến bộ Mỹ về một chiến tranh xâm lược do đế quốc Mỹ gây ra mà nhân dân Việt nam, nhân dân Mỹ, nhân loại tiến bộ trên thế giới cần chống lại.

II. Giác ngộ về một cuộc chiến tranh chung, về một "Mặt trận thống nhất phản đế giữa nhân dân Việt - Mỹ":

Không chỉ thức tỉnh lương tri của nhân dân Mỹ về một cuộc chiến tranh phi đạo lý, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã kiên trì giác ngộ họ về một cuộc đấu tranh chung cho lợi ích của hai dân tộc Việt - Mỹ.

Thay mặt nhân dân Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn bày tỏ lòng kính trọng nhân dân Mỹ. Trong "chư trả lời một công dân Mỹ", Người đã khẳng định "Nhân dân Mỹ có truyền thống yêu chuộng công lý, tự do và hoà bình. Nhân dân Việt nam rất quý trọng nhân dân Mỹ, muốn đoàn kết với nhân dân Mỹ..." (9)

Ngày 12-1-1967 trong buổi tiếp hai nhà báo Mỹ tại Hà Nội, Chủ tịch Hồ Chí Minh phát biểu chân tình rằng : "Tôi kính trọng nhân dân Mỹ. Nhân dân Mỹ là những người thông minh,... yêu hòa bình và dân chủ..." (10). Trong bức thư "gửi chị em phụ nữ Hoa kỳ" vào dịp 8-3-1964, Người khẳng định một sự thật lịch sử: "Nhân dân hai nước chúng ta không hề có thù oán gì nhau, chúng ta, nhất là chị em phụ nữ, đều muốn chung sống trong hòa bình và hữu nghị..." (11).

Chủ tịch Hồ Chí Minh muốn nói rõ với nhân dân Mỹ rằng : Nhân dân Việt Nam không bao giờ làm lẫn giữa bạn và thù. Tháng 8-1963, thông qua tuần báo Mỹ "Người bảo vệ dân tộc", Người đã nhấn gửi với nhân dân Mỹ: "Nhân dân tôi được giáo dục theo tinh thần quốc tế chân chính, trước đây chúng tôi đã chú ý phân biệt thực dân Pháp và nhân

dân Pháp yêu chuộng hòa bình thì ngày nay chúng tôi cũng chú ý phân biệt nhân dân Mỹ vĩ đại có truyền thống tự do với bọn can thiệp Mỹ và bọn quân phiệt ở Hoa Thịnh Đốn đang nâng đỡ chúng..." (12)

Khi trả lời phỏng vấn tạp chí Mỹ Mai-nô-ri-ti Op-oản Chủ tịch Hồ Chí Minh tâm sự với nhân dân Mỹ : "Tôi đã đến nước Mỹ, tôi hiểu nhân dân Mỹ..." (13). Đồng thời Người muốn chỉ cho nhân dân Việt nam thấy ở bên kia đại dương có hai nước Mỹ: Một nước Mỹ của bọn làm giàu trên xương máu của nhân dân lao động Mỹ và nhân dân thuộc địa, và một nước Mỹ của những người lao động bị áp bức bóc lột. Đối với những cuộc đấu tranh của người lao động Mỹ cho cơm áo, tự do và bình đẳng, thái độ của Chủ tịch Hồ Chí Minh là cảm phục và ủng hộ. Tháng 7-1964 khi ở Mỹ, cuộc đấu tranh của hơn 20 triệu người Mỹ da đen đòi cải thiện đời sống dân cao, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có bài "Ủng hộ cuộc chiến tranh của người Mỹ" đăng trên báo Nhân dân số ra ngày 18-7-1964. Khi bọn cầm quyền Mỹ thẳng tay đàn áp những người cộng sản Mỹ, Người đã lên tiếng trong bài báo "Kiên quyết ủng hộ Đảng cộng sản Mỹ". Trên cơ sở của sự phân biệt công minh giữa bạn và thù, Chủ tịch Hồ Chí Minh muốn chỉ cho nhân dân Việt Nam và nhân dân tiến bộ Mỹ thấy rằng họ cùng có một kẻ thù chung "Nhân dân Việt Nam không bao giờ nhằm lẫn nhân dân Mỹ yêu chuộng công lý với những chính phủ phạm nhiều tội ác với nhân dân Việt Nam. Chính những kẻ đáng phả hoại nền độc lập tự do của dân tộc chúng tôi cũng là những kẻ đã phản bội Bản tuyên ngôn độc lập của nước Mỹ ..." (14)

Sau đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh phát biểu luận điểm này ở mức cao hơn trong bài "Ta nhất định thắng, địch nhất định thua" đăng trên báo Nhân dân ngày 25-8-1965. Đế quốc Mỹ rõ ràng là kẻ thù chung của nhân dân Việt Nam và nhân dân Hoa kỳ, nhân dân ta và nhân dân Mỹ ủng hộ lẫn nhau chống đế quốc Mỹ, đó là thêm một lực lượng cho chúng ta thắng lợi".

Mục tiêu cụ thể và cấp bách của cuộc đấu tranh chung giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân tiến bộ Mỹ được Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định là buộc chính phủ Mỹ phải chấm dứt không điều kiện cuộc chiến tranh xâm lược Việt nam trao trả cho nhân dân Việt Nam những quyền dân tộc cơ bản đã được ghi nhận trong hiệp nghị Giơ-ne-vơ năm 1954. Bởi vì cuộc chiến tranh tàn khốc đó không chỉ tàn phá đất nước Việt Nam mà còn đem đến cho nhân dân Mỹ những hậu quả nặng nề và đau xót. Trong bài "Trả lời ông Men-xphin, Thượng nghị sĩ Mỹ", Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thẳng thắn nêu câu hỏi: "Cuộc chiến tranh phi nghĩa (ở Việt Nam - CTĐ) đưa đến cho nhân dân Mỹ những gì?" (15). Và rất nhiều lần Chủ tịch Hồ Chí Minh đã trả lời hộ nhân dân Mỹ câu hỏi đó bằng những sự thật đang diễn ra. Thí dụ trong thư "Gửi chị em phụ nữ Hoa kỳ" Người đã viết: "Trong lúc đồng bào miền Nam chúng tôi bị chết người hại của, thì nhân dân Mỹ cũng bị một thứ tai hại khác: Người Mỹ (kể cả chị em phụ nữ Mỹ) mỗi ngày buộc phải cung cấp cho cuộc chiến tranh bần thiêu và phi nghĩa ấy một triệu rưỡi đôla.

Hơn nữa, trong số 25 nghìn binh sĩ Mỹ bị chính phủ Mỹ đưa sang tham gia chiến tranh ở miền Nam, đã có hàng trăm người chết, hàng nghìn người bị thương. Tức là hàng trăm nghìn chị em phụ nữ Mỹ đã bị mất chồng, mất cha, mất con hoặc mất người yêu..." (16). Khi đề cập tới những hậu quả nặng nề mà cuộc chiến tranh xâm lược của nhà cầm quyền Mỹ đổ xuống đầu nhân dân Mỹ, Chủ tịch Hồ Chí Minh bày tỏ sự đồng cảm và chia sẻ buồn đau của nhân dân Việt Nam với nhân dân Mỹ : " Tôi muốn nói thêm với những người bạn Mỹ rằng : chẳng những chúng tôi đau xót vì đồng bào miền Nam chúng tôi phải gian khổ hy sinh, mà chúng tôi cũng thương xót cho các bà mẹ và các người vợ Mỹ đã

mất con, mất chồng trong cuộc chiến tranh phi nghĩa... " (17).

Đề chấm dứt nỗi đau thương của nhân dân hai nước Việt Mỹ, Chủ tịch Hồ Chí Minh tha thiết kêu gọi nhân dân Mỹ: " Chúng ta không thể cứ để mãi chính phủ Mỹ và bọn tay sai làm theo ý muốn đen tối của chúng. Đã đến lúc phải chặn bàn tay dẫm máu của chúng lại. Đương nhiên, trước hết đồng bào miền Nam chúng tôi phải chiến đấu đến cùng để tự giải phóng... Các bạn hãy cùng nhân dân Việt Nam đấu tranh kiên quyết chống bọn quân phiệt hiếu chiến và xâm lược ở nước các bạn. Hãy đòi chấm dứt ngay cuộc chiến tranh bẩn thỉu ở miền Nam Việt Nam. Hãy đòi chính phủ Mỹ phải để cho công việc nội bộ của Việt Nam do nhân dân Việt Nam tự giải quyết... (18). Những lời kêu gọi ấy của Chủ tịch Hồ Chí Minh được đăng trên tạp chí Mỹ "Mai-nô-ri-ti Op-oãn" số ra ngày 21-5-1964 đã tác động trực tiếp và mạnh mẽ đến những người Mỹ tiến bộ, thúc giục họ xuống đường tranh đấu. Cùng với nhận thức ngày càng đúng đắn về vấn đề Việt Nam, nhân dân Mỹ ngày càng thấy được mối liên hệ chặt chẽ giữa cuộc đấu tranh đòi chấm dứt chiến tranh xâm lược Việt Nam với cuộc đấu tranh đòi quyền tự do, dân chủ và cải thiện đời sống ở Mỹ. Đấu tranh đòi hỏi chấm dứt chiến tranh xâm lược Việt Nam cũng có nghĩa là đấu tranh đòi hỏi cải thiện đời sống, chống nạn phân biệt chủng tộc, đòi tự do và các quyền dân chủ.

Trong rất nhiều bài viết của Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập tới tình đoàn kết giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân tiến bộ Mỹ trong cuộc đấu tranh chung chống chiến tranh xâm lược của Mỹ ở Việt Nam, chúng tôi đặc biệt chú ý tới quan điểm của Người về "Mặt trận thống nhất phản đế giữa nhân dân Việt - Mỹ" (19).

Cuối năm 1965, những luận điểm về "Mặt trận Thống Nhất phản đế" giữa nhân dân các nước thuộc địa và nhân dân tiến bộ ở "Chính quốc" đ. được Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập một cách rõ nét. Người khẳng định "Mặt trận này tuy chưa xây dựng về hình thức, nhưng thực tế đã hình thành bằng hành động và tinh thần" (20). Người viết: "Nhân dân Mỹ thấy rõ rằng cuộc chiến tranh xâm lược không những làm hại cho Việt Nam mà cũng có hại cho bản thân họ. Họ thấy rõ rằng nhân dân Việt Nam và họ có cùng một kẻ thù chung là đế quốc Mỹ, và muốn giữ gìn quyền lợi chính đáng của họ thì họ cần phải ủng hộ cuộc kháng chiến chính nghĩa của nhân dân Việt Nam. Vì lẽ đó, về tinh thần, Mặt trận thống nhất phản đế đã hình thành giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân Mỹ" (21). Nêu lên những cuộc đấu tranh kiên quyết của các giới tri thức, thanh niên, sinh viên, văn nghệ sĩ Mỹ, Người chỉ ra phương châm phối hợp hành động của "Mặt trận thống nhất" và thắng lợi tất yếu của nó: "Nhân dân Mỹ đánh từ trong ra, nhân dân ta đánh từ ngoài vào. Hai bên giáp công mạnh mẽ, thì đế quốc Mỹ nhất định sẽ thua, nhân dân Việt - Mỹ nhất định sẽ thắng. Đó sẽ là thắng lợi vẻ vang của mặt trận thống nhất nhân dân hai nước" (22).

Có thể coi ngày 16-4-1962 với việc 16 nhà trí thức Mỹ nổi tiếng gửi tổng thống Ken-nơ-đi bức thư ngỏ lời phản đối sự can thiệp của Mỹ ở Việt Nam là sự kiện nổi bật, mở đầu phong trào nhân dân Mỹ chống chiến tranh xâm lược Việt Nam. Phong trào ngày càng phát triển và lan rộng đến tất cả mọi tầng lớp tiến bộ trong nhân dân Mỹ không phân biệt nghề nghiệp, địa vị xã hội và tuổi tác. Báo "Diễn đàn Nữ ước" đã phải thốt lên; "Mỹ đang đụng trán với hai cuộc chiến tranh dữ dội, một cuộc ở Mỹ, một cuộc ở Việt Nam" (23). Thượng nghị sĩ Mỹ Mo-xơ báo trước giới cầm quyền Mỹ sẽ "cần phải nghe hươc chân của những người tuân hành nện gót trên các nẻo đường nước Mỹ cho tới khi nào chiến tranh chấm dứt" (24). Gơ-ru ninh nhận xét: "Mỹ càng leo thang chiến tranh ở Việt Nam thì nhân dân Mỹ càng leo thang chống đối" (25). Nhà báo Pháp J.Đốt-sơ đã

viết trên tạp chí "Nhanh" số ra từ 7 đến 13-6-1965 về "Một chế độ đang nổi giận" ở nước Mỹ: "Tiếng nói của thanh niên và trí thức đã thách thức tiếng nói của chính phủ" (26). Sự thực đã chứng tỏ điều đó tháng 4-1965, 300 sinh viên trường Đại học Cō-lôm-bi-a, đã gửi điện đến Chủ tịch Hồ Chí Minh tỏ tình đoàn kết với cuộc kháng chiến của nhân dân Việt Nam "chúng tôi kiên quyết phản đối những cuộc ném bom bắn phá của máy bay Mỹ giết hại nhân dân nước Việt Nam dân chủ cộng hòa. Chúng tôi sẽ phấn đấu hết sức mình để đòi chấm dứt các cuộc ném bom, bắn phá dã man đó. Chúng tôi xin bày tỏ với Chủ tịch và nhân dân nước Việt Nam dân chủ cộng hòa sự kính trọng và đồng tình của chúng tôi" (27).

Rõ ràng là tư tưởng đoàn kết của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thức tỉnh và giác ngộ nhân dân Mỹ về tình đoàn kết giữa nhân dân hai nước Việt Nam và Mỹ trong một cuộc đấu tranh chung, chống cuộc chiến tranh xâm lược của giới cầm quyền Mỹ, đấu tranh vì hòa bình, công lý và tiến bộ xã hội.

CHÚ THÍCH

(1) Dẫn theo Lưu Văn Lợi và Nguyễn Anh Vũ: "Tiếp xúc bí mật Việt Nam - Hoa kỳ trước Hội nghị Pari". Viện QHQT, H. 1990, tr 91

(2) "Tài liệu về phong trào phản chiến ở Mỹ" của Ủy ban Việt Nam đoàn kết với nhân dân Mỹ. H. 1965

(3) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 9, ST, H. 1989, tr 24-26

(4) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, ST, H. 1989, tr 533-536

(5) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, tr 222

(6) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 9, tr 730

(7) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, tr 8

(8) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 9, tr 703

(9) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, tr 437

(10) Xem "Tiếp xúc bí mật ..." tr 201

(11) (12) (13) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 9, tr 652, 639, 728

(14) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 9, tr 728

(15) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, tr 531

(16) (17) (18) Hồ Chí Minh; Toàn tập, T. 9, tr 652, 733

(19) (20) (21) (22) Hồ Chí Minh: Toàn tập, T. 10, tr 194 - 197

(23) "Nói chuyện Mỹ" QĐND, H. 1972, tr 256

(24) Tạp chí Tuyên huấn 12 - 1969

(25) Báo Độc lập 23 - 4 - 1965

(26) Báo Nhân Dân 17 - 9 - 1965

(27) Báo Nhân Dân 8 - 4 - 1965